

Farklı Kültürlerde Boş Zaman Davranışları: Ermeniler Örnekleme

Aytekin Hamdi BAŞKAN, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Suat KARAKÜÇÜK, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışma kapsamında; Değişen dünya düzeninde boş zamanlar, özellikle kapitalist normlarda uygun şekilde organize olmakta ve yeni anlam ve kullanım değerleri içermektedir. Boş zamana ilişkin kuramsal yaklaşımlar, boş vaktin taşıdığı ideolojik, politik ve toplumsal değişimleri öne çıkarmaktadır. Boş vakit üzerinde egemen ve değişken aygıtların rolünü ve özellikle de ticari sömürüye yatkın doğasını eleştiri konusu etmektedirler. Modern toplumlarda ve öncesinde öne çıkan yaklaşımlardan bahsedilecek ve boş zamana ilişkin yaklaşımları üzerinde durularak, boş vaktin modern dönemle birlikte kültürel yapılarda edindiği yeni görünümlere açıklık getirilerek etnik köken unsuruna değinilerek Ermeni Kültürü incelenmiştir. Hatay'ın Samandağ'ı ilçesi Vakıflı köyünde yaşayan Ermeni cemaatine mensup 32 kişi ile görüşmeler yapılmış, kendi kültürlerine ait boş zamanlarında gerçekleştirdikleri aktiviteler araştırılmıştır. Kırsal kesimde yaşayan Ermeni vatandaşların daha çok kilise merkezli aktivitelerde buldukları avcılık, bazı şenlik, toplantı ve ev işleriyle uğraştıkları, Ermeni şarkıları ve danslarına ayrı bir yer verdikleri görülmüştür. Diğer etnik gruplar ve toplumun genelinden kısmen daha soyut yaşayan bu toplumun geneliyle ortaklaşa televizyon izlemek, kahvehaneye gitmek gibi aktivitelerde buldukları da gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Boş zaman, Kültürel yapı, Ermeni Kültürü, Etnik köken.

Cross Cultural Differences Leisure Behavior: The Armenian Community

ABSTRACT

In this study, the changing world order, leisure time, are organized according to particular norms of capitalist values and includes a new meaning and usage. The theoretical approach to leisure time, free time carries the ideological, political, and social changes that highlight the capitalist. Leisure and variable devices on the dominant role and the nature of the subject of criticism has been particularly susceptible to commercial exploitation in modern societies, and highlights the approaches mentioned before, and idle time approaches, with emphasis on cultural buildings with the modern era has acquired free time brought a new openness to views of Armenian Culture will be examined with reference to the element of ethnic origin. We talked with 32 Armenian people who live in Vakıflı village of Hatay-Samandag. We search their leisure time activities about their culture. Armenian people who live in provincial, generally do church originated activities, hunting, doing some fests, meetings and dances. These people, who are particularly isolated from groups and general, are usually do activities like watching television, or going to cafes.

Key Words: Leisure, Cultural Background, Armenian Culture, Ethnic Origin.

GİRİŞ

Etnik gruplar; ortak bir kültür ve büyük bir toplumun içinde alt grup olarak var olmanın getirdiği kimlik duygusunu paylaşanlar olarak tanımlanmaktadır. Etnik bir sıfattır. Tüm biyolojik kültürel ve tarihi özellikleri kapsar. Bu yönüyle sadece genetik fiziki özellikleri kapsayan (siyah-beyaz gibi) ırk kelimesinden farklıdır. Birleşmiş Milletler' de 1950 'den itibaren ırk yerine etnisiteyi kullanmayı tercih etmiştir. Etnisite kimlik duygusu oluşturur. Bireyler etnik oluşum kaynağına göre kendilerini tanımlar. Etnik kimlik cinsiyet ve mevki gibi önemli bir sosyal statüdür. Etnik farklılık; öncelikle farklı bir topluluğu işaret eder. Ayrıca bu topluluk için geçerli olan standartların başka bir topluluk için geçerli olan standartlardan farklı olması gerekir (Gordon, 1999).

Türkiye'nin; nüfus olarak azınlık veya çoğunluk olarak belirli yerlerinde yoğun olarak ya da ülkenin her bir tarafında yaşayan, yüzyıllar boyu ülkesi ile bütünleşmiş, iyi-kötü zamanlarını birlikte paylaşmış, kalkınmasını beraber gerçekleştirmiş, kendi vatandaşlarında daha çağdaş, daha huzurlu ve daha refah içinde yaşamının çabasını göstermiş çok sayıda etnik köken, farklı kimlik ve inanç grupları bulunmaktadır.

Etnik kavramı, kendisinininkinden farklı bir kültürü olan daha büyük bir toplumda yaşayan farklı bir nüfus kategorisi olarak tanımlanmaktadır. "Etnik kimlik" kavramı ise; bireyin içerisinde yaşadığı toplumdaki yaygın kültür unsurlarından farklı olarak, orijinal bir kültürel sistemin yapı özelliklerini nitelik itibariyle taşımasıyla ortaya çıkan bir kimlik türünü ifade etmek adına kullanılmaktadır.

Etnik gruplar; ortak bir kültür ve büyük bir toplumun içinde alt grup olarak var olmanın getirdiği kimlik duygusunu paylaşanlar olarak tanımlanmaktadır. Etnik grupları, "sosyal aktörlerin içinde yaşadıkları gruplara ilişkin yaptıkları tanımlamalar sonucunda oluşan toplumsal kategoriler" olarak değerlendiren Narrol (1964) etnik grubu; biyolojik olarak kendi varlığını sürdürebilen (biyolojik); açık bir şekilde ortak bazı temel kültürel değerlere sahip olan (kültürel); karşılıklı etkileşim ve iletişimin olduğu bir alan yaratan (etkileşim); kendisi ve diğer etnik gruplara ait bireyler tarafından bir etnik gruba aidiyetle tanımlanan insanlardan oluşan toplumsal kategoriler olarak nitelendirmektedir.

Her etnik grubun sahip oldukları "boş zaman" zenginlikleri araştırılmayı beklemektedir. Bu çalışmalar toplumun bütünü ve ülke için, ayrıca kendi grupları için de önem taşır. Bu çalışmada farklı kültürlerdeki boş zaman davranışlarının belirli boyutları ile ortaya koyabilmek ve bu temelde kültürel yapının boş zaman algısına yönelik niteliklerinin belirlenmesi için söz konusu olan boş zaman davranışlarının Ermeniler örneğinde incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL METHOD

Araştırmanın Modeli: Yapılan bu çalışmanın amacı, farklı kültürlerdeki boş zaman davranışlarının belirli boyutları ile ortaya konulabilmesi ve bu temelde kültürel yapının boş zaman algısına yönelik niteliklerinin belirlenmesi ile ilgili olarak, söz konusu olan boş zaman davranışlarının Ermeniler örnekleminde saptanması olarak belirlenmiştir. Araştırma nitel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem: Araştırmanın örneklerini Türkiye’de “azınlıklar” statüsünde bulunan Ermeni kökenli Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları olan Katolik Hristiyan inancına sahip Hatay’ın Samandağı ilçesi Vakıflı köyünde yaşayan 32 kişi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması: Araştırma verileri, bu çalışma için geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Kullanılan formun geliştirilme süreci şu şekilde olmuştur.

- İlgili literatür incelenmiş,
- Görüşme formu; demografik özellikleri, çalışmanın ana konusuna yönelik sorular ve konuya ilişkin görüşlerin belirlenmesi için oluşturulmuş sorularla hazırlanmıştır.
- Konu ile ilgili uzman görüşü alınmış.
- Son şekli verilen formun sağlıklı bir veri toplama aracı olabileceği kanaatine varılmıştır.

Görüşmeler PIRANHA marka dijital ses kayıt cihazı ve SONY marka kamera ile kayıt altına alınmıştır. Araştırmacı; görüşme öncesinde izin sürecini şu şekilde uygulamıştır.

- Araştırma yapılacak köyün Kilise olarak bağlı olduğu İstanbul Türkiye Ermeniler Patrikliğine, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Rekreasyon Bölüm Başkanlığından bir izin yazısı yazılmıştır.
- Yazı İstanbul’da Kumkapı semtinde bulunan Türkiye Ermeniler Patrikliğine götürülmüş, Ruhani Meclis Başkanı Sayın Başrahip Tatul Anuşyan’a elden verilmiş yüz yüze görüşme yapılmış, konu sözlü olarak da aktararak izin alınmıştır.
- Sayın Başrahip Tatul Anuşyan araştırma talebimizi çok olumlu karşılayarak büyük bir nezaketle yardımcı olacağını belirtmiştir.
- Sayın Başrahip; İstanbul’da yaşayan Ermeni Cemaati boş zaman davranışlarında toplumun genelinden farklı uygulamaların olmadığı ancak kültürünü daha yoğun yaşayan Hatay’ın Samandağı İlçesi Vakıflı köyü

bölgesine gitmemizi tavsiye etmiş ve kendileri Vakıflı köyünü arayarak yardımcı olunmasını istemiştir.

- Araştırmacı 06.01.2012 tarihinde Hatay'ın Samandağı İlçesine giderek 3 gün süreyle 32 kişi ile görüşmüş, ses, görüntü kaydı yaparak köydeki yaşamı yakından incelemiş ve formların doldurulmalarını sağlamıştır.
- Köy halkı 3 gün araştırmacıyı konuk etmiş çalışma konusu ile ilgili sözlü ve yazılı olarak görüşlerini büyük bir samimiyet içerisinde aktarmışlardır.
- Görüşmelerden elde edilen kayıtlar, görüşmenin yapıldığı aynı gün içerisinde ses dosyaları (wav) olarak bilgisayara aktarıldıktan sonra araştırmacı tarafından deşifre edilmiştir. Böylece görüşmelerin hem ses kayıt dosyaları hem de elektronik ortamda(Microsoft World) metin belgeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan metin belgelerinde ortaya çıkabilecek olan eksiklik ya da hataların önüne geçmek için ses dosyaları yazılı görüşme metni okunur haldeyken bir kez daha dinlenmiş, böylece metin dosyalarının eksiksiz olmaları sağlanmıştır.

Verilerin Analizi: Toplanan veriler içerik analiz tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabii tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan veriler önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir.

- Verilerin kodlanması
- Temaların bulunması
- Kodların ve Temaların düzenlenmesi
- Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Bu çalışmada verilerin analizinde ilk olarak görüşme metinleri araştırmacılar tarafından dikkatle okunarak incelenmiştir. Ardından veriler kodlanmış, kodlanan verilerden temalar oluşturulmuş ve bulgular tanımlanarak yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik: Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenirliliğin sağlanmasına yönelik bazı öneriler vardır. Araştırmacının araştırma sürecinde kendi konumunu açık hale getirmesi, araştırma da veri kaynağı olan bireylerin açık şekilde tanımlanması, araştırma sürecinde oluşan sosyal olayların ve süreçlerin tanımlanması, elde edilen verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçevenin ve

varsayımların tanımlanması veri toplama ve analiz yöntemlerinin ayrıntılı olarak açıklanması, bu öneriler arasındadır.

Araştırma bulguların iç ve dış geçerlilik ile güvenilirlik sorunlarını gidermek üzere alınan bazı önlemler şunlardır:

- Görüşme formlarının yapılandırılmasında ve katılımcıların belirlenmesinde alan uzmanlarının farklı görüşlerine başvurulmuştur.
- Bulgular doğrudan alıntılarla tanımlanmış, sonuçlar bu alıntılardan yola çıkılarak açıklanmıştır.
- Araştırmanın yöntemi ve aşamaları açık olarak anlatılmıştır.
- Katılımcılardan elde edilen veriler kayıt cihazına kaydedilerek verilerin kaybı önlenmiştir. Aynı şekilde görüşmelerin çözümlenmesinde araştırma problemleri ile ilişkili olmayan ifadelerin ayıklanması sağlanabilmiştir.
- Görüşme ortamlarının sessiz olmasına ve görüşmeler esnasında paydaşlar ile yalnız kalınmaya özen gösterilmiştir.

Aşağıdaki örnek açıklamada da görülen kodlama sistemi gösterilmektedir.

Örnek: “.....” (G1). G1: Görüşme yapılan gönüllü kişi 1.

BULGULAR**Tablo 1: Çalışmaya Katılan Ermeni Bireyler**

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Gelir Düzeyi
G1	50	Erkek	Ortaokul	Orta
G2	60	Erkek	Ortaokul	Orta
G3	35	Erkek	Üniversite	İyi
G4	43	Erkek	Ortaokul	Orta
G5	47	Erkek	İlkokul	Orta
G6	46	Kadın	İlkokul	Orta
G7	39	Kadın	Üniversite	Orta
G8	42	Erkek	İlkokul	Orta
G9	7	Erkek	İlkokul	Orta
G10	42	Kadın	Lise	Orta
G11	74	Erkek	İlkokul	Orta
G12	49	Kadın	Lise	Kötü
G13	49	Erkek	Lise	Orta
G14	33	Kadın	Ortaokul	Orta
G15	29	Erkek	Üniversite	Orta
G16	49	Kadın	Lise	Orta
G17	44	Kadın	İlkokul	Orta
G18	81	Kadın	İlkokul	Orta
G19	31	Kadın	Lise	Orta
G20	40	Kadın	Ortaokul	Orta
G21	22	Kadın	Üniversite	Orta
G22	15	Kadın	Lise	Orta
G23	58	Kadın	İlkokul	Orta
G24	70	Kadın	İlkokul	Orta
G25	15	Kadın	Lise	Orta
G26	18	Erkek	Lise	Orta
G27	16	Kadın	Lise	Orta
G28	18	Erkek	Lise	Orta
G29	15	Erkek	Lise	Orta
G30	19	Kadın	Lise	Orta
G31	46	Kadın	Lise	Orta
G32	32	Erkek	Lise	İyi

Bu bölümde araştırmaya katılan bireylerin demografik verilerine ilişkin değişkenlere ait bilgiler; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve gelir düzeylerine yer verilmiştir. Katılımcılara G1,G2,G3...gibi kodlamalar verilmiştir, bu kodlamalar; Görüşme yapılan gönüllü kişiler olarak adlandırılmıştır.

Tablo 2: Çalışmaya Katılan Ermeni Bireylerin Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumu ve Ekonomik Duruma Göre Dağılımları

Kişisel Bilgiler		f	%	F
Cinsiyet	Erkek	14	43.8	32
	Kadın	18	56.2	
Yaş, yıl (X±SS)	38.5±18.40			
Yaş grupları	≤30	10	31.3	32
	31-55	17	53.1	
	≥56	5	15.6	
Eğitim Durumu	İlkokul	9	28.1	32
	Ortaokul	5	15.6	
	Lise	14	43.8	
	Üniversite	4	12.5	
Ekonomik Durum	Zayıf	1	3.1	32
	Orta	29	90.6	
	İyi	2	6.3	

Çalışmaya katılan Ermeni bireylerin cinsiyet, yaş grupları, eğitim durumu ve ekonomik durumlarına göre dağılımları Tablo 2' de belirtilmektedir. Ermeni bireylerin %43.8'i erkek, %56.2'si ise kadındır. Ermeni bireylerin yaş ortalaması 38.5±18.40 yıl olup; bu bireylerin %31.3'ü 30 yaş ve altı, %53.1'i 31 – 55 yaş, %15.6'sı ise 56 yaş ve üstü yaş grubunda yer almaktadır. Çalışmaya katılan bireylerin çoğunluğunun lise mezunu olduğu saptanmıştır (%43.8). Bireylerin %28.1'i ilkokul, %15.6'sı ortaokul, %12.5'i ise lise mezunudur. Bireylerin büyük bir çoğunluğu ise ekonomik durumunu 'orta' olarak nitelendirilmiştir (%90.6).

Tablo 3: Çalışmaya Katılan Ermeni Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumu ve Ekonomik Durumları

	Yaş Grupları								
	≤30 yıl			31-55 yıl			>55 yıl		
	f	%	F	f	%	F	f	%	F
<i>Cinsiyet</i>									
Erkek	5	50.0	10	7	41.2	17	2	40.0	5
Kadın	5	50.0		10	58.8		3	60.0	
<i>Öğrenim Durumu</i>									
İlkokul	1	10.0	10	4	23.5	17	4	80.0	5
Ortaokul	-	-		4	23.5		1	20.0	
Lise	7	70.0		7	41.2		-	-	
Üniversite	2	20.0		2	11.8		-	-	
<i>Ekonomik Durum</i>									
Zayıf	-	-	10	1	5.9	17	-	--	5
Orta	10	100.0		14	82.4		5	100.0	
İyi	-	-		2	11.8		-	-	
Yaş,yıl (X±SS)	17,4±5.64			42.1±6.30			68.6±9.63		

Çalışmaya katılan Ermeni bireylerin yaş gruplarına göre cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve ekonomik durumları dağılımları incelenmiştir. 30 yaş ve altı yaş grubundaki bireylerin cinsiyete göre dağılımlarının eşit olduğu saptanmıştır (%50 erkek,%50 kadın). 31-55 yaş grubundaki bireylerin %41.2'si erkek, %58.8'si kadın

iken; 55 yaş üstü bireylerin %40'ı erkek, %60'ı kadındır. 30 yaş ve altı ve 31-55 yaş grubu bireylerin çoğunluğu lise mezunu olup (sırasıyla %70 ve %41.2), 55 yaş üstü bireylerin çoğunluğu ise ilkokul mezunudur (%80). Her üç yaş grubundaki bireyler ise ekonomik durumlarını 'orta' olarak nitelendirmişlerdir (sırasıyla %100, %82.4, %100). 30 yaş ve altı yaş grubundaki bireylerin yaş ortalamasının 17.4±5.64 yıl, 31-55 yaş grubundaki bireylerin yaş ortalamasının 42.1±6.30 yıl ve 55 yaş üstü yaş grubu bireylerin yaş ortalamasının ise 68.6±9.63 yıl olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4: Görüşmelerdeki ana temalar ve elde edilen kodlar

Temalar	Kodlar	Katılımcılar
Ermeni kültürüne göre boş zaman değerlendirme	İbadet etmek	G3,G6,G7,G8,G10,G11,G12, G14,G16,G17,G19,G20,G23, G24,G27,G30,G31,G32
	Toplu eğlence	G7,G13,G19,G21,G22,G28,G29 G31
	Bayram, kutlama	G1,G2,G4,G14,G15,G16,G19, G24,G25,G27,G28,G30,G31,G32
	Avcılık	G11,G13
Genel toplumsal yaşama göre boş zaman değerlendirme	TV izleme	G6,G8,G15,G23,G27,G30
	Alışveriş	G13,G22
	Spor	G3,G4,G21,G22,G25,G26,G28 G29,G30,G32
	Kahvehane-Çay bahçesi	G1,G2,G8,G11,G15
	Tarımsal uğraşlar	G1,G2,G5,G13
	Ev işleri	G6,G7,G10,G12,G14,G16,G17, G20,G23,G24,G31

Bu tabloda, katılımcılara temalar ve kodlar verilmiştir. Bu temalar ve kodlarda bireylerin boş zamanlarını kendi kültürlerine göre ya da toplumsal yaşama göre boş zaman değerlendirmeleri ölçülmüştür. Katılımcıların, kodlamalarda bulunan değerler ile eşleştirilerek boş zaman davranışlarındaki kodlamalara girilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Rekreasyon olgusu, nüfus artışı, boş zamanlar da ki artış, insanların hareket olanaklarının artışı, iletişim ve eğitim alanlardaki gelişmeler neticesinde çağımız insanının yaşamında vazgeçilmez bir yer tutar hale gelmiştir. Etnik ve inanç grupları;

- İçinde yaşadıkları toplumun yaşam tarzına uyum göstererek birbirine benzer ortak yaşam aktivitelerini yerine getirirler.
- Kendi etnik, inanç veya kimlik özelliklerinden dolayı yaşam aktivitelerinin yerine getirilmesi, şeklinde bir durumu genellikle ortaya koyarlar.

Yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi boş zamanların yaşanmasında ve değerlendirilmesinde de farklılıklardan doğan birçok aktivite zenginliği kendisini gösterir. Irk ve etnik yapılar arasındaki boş zaman ve mesleki fiziksel aktivite farklılıklarını inceleyen bir çalışmada Latin Amerikalı olmayan siyahiler, Latin Amerikalı olmayan beyazlar ve Latin Amerikalılar karşılaştırılmıştır. 'National Health Interview' araştırmasının 2000-2003 verilerinden yararlanılarak sonuçlar değerlendirilmiştir.

Katılımcılar üç gruba ayrılmıştır. Birinci grup, boş zaman fiziksel aktivitesi olmayanlar; ikinci grup, boş zaman fiziksel aktivitesi olanlar ancak önerileri karşılayacak düzeyde olmayan yoğunlukta yapanlar; üçüncü grup ise önerilerden fazla ya da önerilen düzeyde boş zaman fiziksel aktivitesine sahip olanlardır. Araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde; boş zaman fiziksel aktivitesi yapmayan grubun en büyük oranını Latin Amerikalıların oluşturduğu görülmektedir. Latin Amerikalı olmayan beyazların ise siyahilere göre daha fazla boş zaman fiziksel aktivitesi yaptığı görülmektedir (Marquez vd., 2010).

Etnik köken ve sosyal sınıfa göre boş zaman inaktivite durumunu değerlendirmek adına bir çalışma planlanmıştır. Bu çalışmada, İspanyol olmayan beyazlar, İspanyol olmayan siyahiler ve İspanyol kadın ve erkeklerin boş zaman fiziksel inaktivite prevalansı ve etnik grup ve sosyal sınıfa göre boş zaman fiziksel inaktivite prevalansı saptanmıştır. 4695 erkek, 6515 kadın katılımcının fiziksel aktivite kayıtları alınmıştır. Yaşa göre düzeltme yapıldığında beyaz erkek ve kadınlarda boş zaman fiziksel inaktivitesinin sırasıyla %9.9±0.6 ve %12.0±0.6, İspanyol olmayan siyahiler ve kadınlarda boş zaman fiziksel inaktivitesinin sırasıyla %19.0±2.5 ve %25.2±2.1, İspanyol erkek ve kadınlarda boş zaman fiziksel inaktivitesinin sırasıyla %20.9±2.1 ve %27.3±2.5 olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak, İspanyol olmayan siyahiler ve İspanyolların, İspanyol olmayan beyazlara göre boş zamanlarında daha fazla inaktif oldukları belirlenmiştir (Marshall vd., 2007).

Rekreasyonel aktiviteler, kişilerin ruhsal acıdan dinlenmelerini ve eğlenmelerini sağlayan, günlük yaşamın rutinlerinden uzaklaşıp streslerinden kurtuldukları aktivitelerdir. Toplumun oluşturan her kesim ayrı ayrı incelenerek

rekreasyonel tercihler üzerinde etkili olan faktörler tespit edilmelidir (Blahna, 1992, akt: Kalaycı, 2008).

Etnik gruplar arasındaki farklılaşmanın ana temelleri kültürel –dil, milliyet ya da din gibi – ya da fiziksel olabileceği gibi – deri rengi ve vücut şekli gibi – her ikisi de olabilir. Bu ayırt edici özellik, toplumda önemli kabul edilir ve kendilerini başkalarından farklı kılmakta kullanılır.

Etnik bir grubun üyeleri, bazı duygu, düşünce ve davranışları ortak olarak paylaşırlar. Sıradan bir etnik insan topluluğu değil, gerçek bir etnik grup oluşturmak için, insanlar en azından bir dereceye kadar kendilerini farklı bir etnik grup (“biz” ve “onlar”); ortak bir kader duygusu, dışındakilerde olduğundan çok kendi kendileriyle daha sık temas ve benzer biçimde düşünüp hareket etme olarak kavramadır. Çalışmaya katılan bireylerin çoğunluğu, din, dil, ırk, mezhep ayırmaksızın aynı yerlerden alışveriş yaptıklarını, aynı yerlerde yemek yediklerini ve din ayrımı yapmadan aynı masada oturup, sohbet edip oyun oynadıklarını belirtmişlerdir.

Rekreasyonel tercihlerde etnik gruplar içinde de yaş, eğitim düzeyi, sosyal sınıf gibi kişisel karakteristiklere bağlı olarak da farklılıklar gözlenebilir. Ayrıca, etnik gruplar içinde bayan ve erkeklerin beklenti ve istekleri farklılık gösterebilir (Goodale ve Godbey, 1988, akt: Kalaycı, 2008). Bu çalışmada da; erkek bireyler genellikle çay bahçesinde ya da kahvehanede oyun oynayarak boş zamanlarını değerlendirmekte, kadın bireyler ise daha çok boş zamanlarını ev işleri yaparak ve televizyonda dizi izleyerek değerlendirdiğini ifade etmektedir.

İngiliz adölesanlarda cinsiyete, etnik kökene ve sosyo-ekonomik duruma göre sedanter davranış ve boş zaman fiziksel aktivite davranışlarındaki gelişimsel eğilimlerinin değerlendirildiği bir 5 yıllık bir izlem çalışmasında ise; yaşları 11 ile 16 arasında değişen 5863 siyahi, beyaz ya da Asyalı öğrenci 5 yıl boyunca izlenmiştir. Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde; yaşın azalmasıyla fiziksel aktivitede önemli ölçüde azalma ve sedanter davranışta artma olduğu saptanmıştır. Erkeklerin kızlara göre daha aktif oldukları belirtilmiştir. Kızlardaki fiziksel aktivitenin yaşla birlikte azalması, erkeklere oranlar daha fazladır (Kızlarda:%46, Erkeklerde:%23).

Beyazların, Asyalılara göre daha aktif, siyahilerin ise beyazlara göre daha sedanter olduğu saptanmıştır. Etnik köken, cinsiyet ve sosyo-ekonomik durum açısından farklılıkların en fazla 11 yaş grubunda sergilendiği belirtilmiştir. Sonuç olarak görülmektedir ki; etnik köken, cinsiyet ve sosyo-ekonomik durum farklılıkları boş zaman fiziksel aktivite düzeyinde de gözlenmektedir (Johnson vd., 2005).

Özellikle kadınların çocukları yetiştirmede etkin bakıcı rolleri düşünülecek olursa, etnik davranışları sonraki nesillere aktarmada ve ailesel gelenekleri sürdürmede önemli bir rol oynadıkları söylenilebilir (Ho vd., 2005, akt: Kalaycı, 2008). Bu çalışmada da, erkek bireyler çoğu zaman iş hayatında çalışırken, kadınlar boş zamanlarında genellikle çocuklarına kendi kültürleri ile ilgili bilgiler ve mensubu

buldukları cemaat ile ilgili bilgiler vermektedir. Bunun sebebi ise; çocukların gelecekte bu kültürü devam ettirebilmeleri ve hiçbir zaman unutmamalarını sağlamaktır.

Kadınların bu tip rolleri ve üstlerine düşen sorumlulukları korumaya devam etmeleriyle birlikte, etnik geleneklerin korunmasına verdikleri dikkat ve önem açısından erkek ve kadınlar arasında tutum farklılığı vardır, bu rekreasyon ile ilgili konularda da söz konusu olabilir (Johnson vd., 2005). Bazı etnik grupların rekreasyonel aktivitelere katılmama sebeplerinin kültürel farklılıklardan değil, sosyo-ekonomik özelliklerden kaynaklandığını belirtmektedir (Gomez, 2006). Çalışmaya katılan bireylerin çoğu yaşadıkları çevrenin olumsuz şartlarından dolayı rekreatif hiçbir etkinliğe katılma durumlarının olmadığını belirtmektedirler.

Yaşadıkları çevrenin şehir merkezine uzak olması durumu, bireyleri boş zamanlarını etkin bir şekilde değerlendirmekten alıkoyduğunu ifade etmektedirler. Ancak en büyük sebebin ekonomik durumlarının sadece kendi geçimleri için yeterli olduğunu; dolayısıyla birçok rekreatif etkinliğe maddi sebepler nedeni ile katılamadıklarını belirtmektedirler.

Etnik grupların dış mekân rekreasyonel katılım ve tercihlerinin araştırıldığı bir çalışmada; ırk, cinsiyet ve yaşın katılımcıların tercihlerini etkileyen en güçlü faktörler olduğu saptanmıştır (Johnson vd., 1998, Akt: Kalaycı, 2008). Bu çalışmada da, yaşlı bireyler genellikle boş vakitlerini kahvehanede oyun oynayarak veya sohbet ederek; genç bireyler ise daha çok boş vakitlerini belirli düzeyde spor yaparak, ava giderek ve sanatsal faaliyetlerle uğraşarak değerlendirmektedirler.

Sonuç olarak; Türkiye’de yaşayan farklı kültürdeki vatandaşların da boş zamanlarını değerlendirme sürecinde yaptıklarında çok fazla bir farklılık gözlenmemiştir. Kendilerinin de bahsettiği gibi asimilenmiş olduklarından dolayı aynı kültür içinde büyüdüklerini ve aynı şeyleri yaptıklarından bahsetmektedirler. Türkiye’de yaşamaktan mutlu olduklarını ve bu coğrafya içinde her şeyi yapmaktan zevk duyduklarını belirtmektedirler. Boş zamanlarını değerlendirme sürecinde kendi kültürlerinden bir şeyler yansıtabilmek çocuklarına bir şeyler öğretebilmek amacı gütmektedirler. Düşündükleri tek şey huzur içinde yaşamak ve hayatlarını bu şekilde sürdürebilmektir.

Tüm bu sonuçlar göz önünde bulundurularak, farklı kültürlerdeki boş zaman davranışlarının geliştirilmesine ilişkin öneriler şunlardır;

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan farklı kimlikteki bireyler, yaşam tarzları, inançları ve kimlikleriyle çeşitli araştırmalara konu olmaktadır. Ancak boş zaman davranışları veya rekreasyonel alışkanlıklarıyla ilgili yapılan çalışmalara rastlanılmamaktadır. Etnik ve inanç gruplarının kendi kimlik ve inançlarıyla ilgili müzik, el sanatları, değişik uğraşlar, spor sanat, danslar, halk oyunları ve eğlence çeşitleri bulunmaktadır. Bu aktivitelerin önemli bir kısmı folklorik-geleneksel, diğer

bir kısmı ise toplumun diğer kesimleriyle ortak olarak oluşmuş aktivitelerdir. Bu yüzden, her etnik ve inanç grubunun sahip oldukları “boş zaman” zenginlikleri araştırılmayı beklemektedir.

Bu çalışmalar toplumun bütünü ve ülke için, ayrıca kendi grupları için de önem taşır. Göçler, teknoloji, bilgisayar vb. faktörler geleneksel birçok oyun, spor, sanat vb. aktivitelerin yok olması veya unutulması tehlikesini ortaya çıkarmıştır. Bu durumda, devletin çeşitli kurumlarıyla bu grupların geleneksel boş zaman aktivitelerini desteklemesi, kültürünü yaşaması, unutulmaması ve zenginleştirilmesi bakımından önem taşır.

Türkiye’yi oluşturan ve her birinin ayrı yemek-içmek, giyim-kuşam, konuşulan dil ve daha bir çok niteliği yanında çok daha fazla zenginlik oluşturan boş zaman uğraşları davranışları ve alışkanlıklarının belirlenmesi, konuşulması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ülkenin boş zaman yaşamına entegre edilmesi, sorunlarının belirlenmesi ve çözüm yollarının tartışılması bakımından önem taşımaktadır. Etnik ve inanç gruplarının boş zaman aktiviteleri mahalli ve merkezi yönetimler tarafından teşvik edilmeli, şenlik ve festivallerde yer verilmeli bu zengin kültürün kaybolmaması ve yaşatılması için çaba gösterilmelidir.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre; etnik ve inanç gruplarının boş zaman davranışlarında kültürleşme sonucu bir standartlaşmayı gidildiği, ancak etnik kültürel yaşamın belirli bir bilinçle yaşatılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu sonuca göre; kültürel farklılıkların yaşatılması yeni nesillere öğretilmesi ve farklılıklardan doğan zenginliklerin kaybolmaması için önlemler alınmalıdır.

Gerek mahalli gerekse merkezi yönetimlerin bu yönde teşvikler uygulayarak kültürel yaşamın canlı tutulmasına katkı vermesi gerektiği de önemlidir. Sosyo-ekonomik durumların belirli bir düzeyin altında olması rekreatif etkinlikleri yapmak adına biraz daha insanları geri plana almak zorunda bırakıyor, bunun birçok araştırma ve çalışmaların yapılması insanların sadece ekonomik yaşamı düşünmesini engelleyebilir ve bu şekilde sosyal yaşamın daha çok gelişmesi sağlanabilir. Rekreatif çalışmalara katılımlar sağlanabilir, tesisleşme hızla yayılabilir, boş zaman etkinliklerinin yapılması için insanlara eğitim verilerek bu süreci daha da hızlandırılabilir.

KAYNAKLAR

Blahna, D.J. (1992). *Comparing The Preferences Of Black, Asian, Latino, And White. Sherman At Moraine Hills State Park, Illinois*. In Chavez D.J. (Ed.), *Proceedings of the Symposium on Social Aspects and Recreation Research*, General Tech.

Gomez, E. (2006). *The Ethnicity and Public Recreation Participation (EPRP) Model: An Assessment of Unidimensionality and Overall Fit*. *Leisure Sciences*, 28: 245–265.

Goodale, T.L., Godbey, G. (1988). *The Evolution Of Leisure*. State College, PA, Venture Publishing.

Gordon M. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Çev: Akınbay, O., Kömürcü, D. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara; 215-217.

Johnson, C.Y., Bowker, J.M., English, D.B.K., Worthen, D. (1998). *Theoretical Perspectives Of Ethnicity And Outdoor Recreation: A Review And Synthesis Of African-American And European-American Participation*. Gen. Tech. Rep. SRS-11. Ashville, NC: U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Southern Research Station.

Johnson, C.Y., Bowker, J.M., Ken Cordell, H. (2005). *Acculturation Via Nature-Based Outdoor Recreation: A Comparison of Mexican and Chinese Ethnic Groups in The United States*. Environmental Practice: 257-272. doi:10.1017/S1466046605050398.

Kalaycı, A. (2008). *Rekreasyonel Tercihlerde Etnik Yapı Ve Cinsiyete Bağlı Değişimler; Orta Doğu Teknik Üniversitesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Düzce.

Marquez, D., Neighbors, C.J., Bustamante, E. (2010). *Leisure Time and Occupational Physical Activity among Racial or Ethnic Minorities*. Medicine & Science in Sports & Exercise, 42(6): 1086-1093.

Marshall, S., Jones, D., Ainsworth, B., Reis, J., Levy, S., Macera, C. (2007). *Race/Ethnicity, Social Class, and Leisure-Time Physical Inactivity*. Medicine & Science in Sports & Exercise, 39(1): 44-45.

Narrol, R. (1964). *Ethnic Unit Classification*. Current Anthropology.